

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

**ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ
В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 27 березня 2019 року)

*За загальною редакцією доктора філософських наук,
професора О. С. Токовенка*

Дніпро – 201

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

**ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ
В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 27 березня 2019 року)

*За загальною редакцією доктора філософських наук,
професора О. С. Токовенка*

Дніпро – 2019

УДК 32.019.51
ББК 66.2.67.9(4Укр)300.3.60.66
Г

*Друкується за рішенням оргкомітету відповідно до рішення
Вченої ради факультету суспільних наук і міжнародних
відносин Дніпровського національного університету імені
Олеся Гончара від 18.04.2019 № 8*

Г__Громадсько-політична діяльність та соціально-гуманітарні науки в умовах демократичних трансформацій: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 27березня 2019 р.) ; за заг. ред. О. С. Токовенка / МОН України, Дніпр. нац. ун-т ім. О. Гончара – Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2019. – 129 с.

Збірник містить тези доповідей, які присвячені актуальним проблемам громадсько-політичної діяльності та розвитку соціально-гуманітарних наук в умовах демократичних трансформацій; гендерному виміру громадсько-політичної активності, громадсько-політичній активності молоді, політичним аспектам розвитку місцевого самоврядування, міжнародному виміру громадсько-політичної активності тощо.

Для науковців, студентів, аспірантів, державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування, активістів політичних партій, громадських організацій і рухів.

УДК 32.019.51
ББК 66.2.67.9(4Укр)300.3.60.66

*Тези доповідей друкуються мовою оригіналу.
Відповідальність за точність поданих фактів, цитат
і прізвищ несуть автори та їх керівники.*

© Дніпровський національний університет
ім. Олеся Гончара, 2019

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ПРОРЕКТОРА ДНУ ІМЕНІ 7 ОЛЕСЯ ГОНЧАРА З НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПРОФЕСОРА В. В. ІВАНЕНКА

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ І ГРОМАДСЬКО- ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ

Токовенко О. С.	<i>Політичне пізнання у класичній і неklasичній традиціях</i>	9
Третяк О. А.	<i>Політична істина: пошук онтологічної інтерпретації</i>	11
Тупиця О. Л.	<i>Сучасна візія громадянського суспільства та контекст соціальної держави</i>	13
Климончук В. Й.	<i>Політична свобода: український ретроспективний вимір</i>	16
Бондарець Є. М.	<i>Паризька угода 2015 року: поліцентричне кліматичне регулювання як глобальна проблема в сучасному світі</i>	19
Брік А. В.	<i>Дослідження гендерних стереотипів в політиці та їх вплив на становлення цивілізованого суспільства в сучасній Україні</i>	23
Буря К. М.	<i>Локальна демократія в сучасній Україні</i>	27
Галенко С. В.	<i>Формат партійного лідерства в сучасному світі</i>	28
Зуєва О. С.	<i>Національна держава та виклики сучасності</i>	31

Клюй А. І., Лавренчук М. С.	<i>Микола Костомаров та Михайло Драгоманов як засновники української політології</i>	35
Клячин А. К., Тіт О. Г.	<i>Особливості «активізму» як форми впливу громадянського суспільства на державну владу в сучасній Україні</i>	38
Козак Д. В.	<i>Роль PR-технологій у формуванні політичного іміджу</i>	43
Кошелєв К. О.	<i>Основи для комунікацій в політичній реальності</i>	47
Марфобудінова Л.І.	<i>Особливості додержання гендерного паритету у сучасному українському політикумі</i>	50
Ніколенко Ю. О.	<i>Проблема визначення цивілізаційної ідентичності сучасної України</i>	53
Романов Р. О.	<i>Політичні партії в Україні: статус і конфігурації</i>	58
Тимченко М. М.	<i>Метод «Дельфі» як інструмент стратегічного планування у процесах управління політичними організаціями</i>	62
Федоренко В. В.	<i>Пряма демократія та консолідація місцевих громад</i>	64
Чернова В. М.	<i>Методологія розгляду політичної відповідальності</i>	66

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ І ПРОЦЕСИ

В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Альмуґхід Іслам	<i>Особливості політичної модернізації країн Арабського Сходу</i>	71
Мохаммад Батрименко О. В.	<i>Дебюрократизація в Україні: історичний і сучасний стан</i>	73
Безрук О. О.	<i>До питання про адаптивність індивіда у політичних процесах</i>	75

Воронова Т. В.	<i>Сучасні форми політичного протесту (на прикладі країн Європейського союзу)</i>	78
Говоров А. А.	<i>Лобізм у сфері спорту: підходи до вивчення</i>	80
Головчанський Є. І.	<i>Глобалізація соціально – економічних проблем</i>	82
Горбатенко В. П.	<i>Національна державність у контексті впливу глобалізації</i>	85
Дяченко Д. В.	<i>Комунікативні чинники функціонування інституційної системи політики</i>	88
Клюй А. І., Маркова О. А.	<i>Політичні інститути громадянського суспільства у кризових умовах</i>	94
Кремена В. І., Кондратова М. В. Лех Ю. А.	<i>Інформаційні війни: сутність, специфіка, механізми виникнення До питання політичного розвитку сучасного Китаю</i>	97 100
Лось А. В.	<i>Тенденції нормативного регулювання стратегії сучасного ЄС</i>	102
Михайлишин М. О., Литвин В. С.	<i>Кореляція стабільності та ефективності урядових кабінетів: на прикладі країн Східної Європи</i>	107
Негіна В. Р.	<i>Подальші перспективи ізраїльсько-сирійських відносин</i>	112
Тимченко М. М., Козлов Я. С.	<i>Система трипартизму сучасної Польщі: значення для демократичної трансформації</i>	115
Філіпов С.	<i>Актуальні технології політичної комунікації</i>	117
Шевченко А. В.	<i>До питання про модернізацію змісту поняття «громадянське суспільство»</i>	119

Шуліка А. А.	<i>Особливості розвитку сучасного прекаріату як політичної групи</i>	123
Шуліка Я. В.	<i>Соціально-політичні особливості розвитку руху Жовтих жилетів у Франції</i>	127

Михайлишин М. О.

студент

Львівський національний університет імені Івана Франка

Литвин В. С.

доктор політичних наук, доцент кафедри

політології Львівський національний

університет імені Івана Франка

**КОРЕЛЯЦІЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ
УРЯДОВИХ КАБІNETІВ: НА ПРИКЛАДІ
КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

Після відносно недалекого у часі занепаду соціалістичного блоку і відповідно переходу до ринкової економіки та політичного плюралізму багато країн регіону Східної Європи зіткнулися із питанням створення та функціонування уряду як одного з основних інститутів і суб'єктів реформування країн. Особливо це було відображено у соціально-економічній політиці держав, що водночас було одним з найважливіших показників рівня модернізації країн і безпосередньо залежало від роботи державного апарату. Відтак цілком логічно, що економічна потужність будь-якої країни залежить від ефективності державної політики у ній, зокрема в сфері, де нова форма політичних і соціально-економічних відносин була принесена «згори» (можемо охарактеризувати таку

модель відносин не інакше як «плановий капіталізм»). Таким чином, ефективність рішень уряду, поряд з демократизацією політичної системи (партійний плюралізм, поділ влади, проведення чесних виборів, повага до прав людини та громадянина), детермінує політичний розвиток системи (у цьому контексті ми виходимо із парадигми «вестернізації» політичних систем, оскільки саме вона була взята за основу модернізації у досліджуваних державах).

Однак на саму ефективність урядів (і урядування) впливає численна кількість факторів, що породжує суттєві відмінності у кожній конкретній країні, в тім числі й Східної Європи. Відповідно, метою цього дослідження є проведення кореляції між стабільністю уряду і його ефективністю. Ми обґрунтовуємо такий вибір проблематики тим, що країни регіону часто є політично нестабільними, що спричиняє хитке положення політично залежного уряду і як можливий наслідок – втрату урядовою політикою (чи процесом урядування) своєї ефективності через втрату пов'язаності і послідовності рішень. Але водночас розуміючи і зворотну сторону медалі, згідно із якою, «стабільність уряду спроможна виступати позитивною характеристикою діяльності уряду, адже здатна свідчити про його ефективну діяльність на основі тривалості функціонування конкретного кабінету» [1].

Перш ніж перейти власне до аналізу означеної проблематики, треба точно визначити основні категорії, якими ми оперуватимемо. По-перше – це уряд. Тут є достатньо різних визначень, залежних від дослідників, проте загалом це поняття можна звести до такої конструкції: урядовий кабінет сформований парламентом і очолюваний прем'єр-міністром, а також державно-бюрократичний апарат в його рамках. Однак в рамках цього дослідження ми апелюватимемо лише до діяльності урядових кабінетів, адже: цікаво, що саме вони формують політику, яку вже потім реалізують середні та нижчі управлінські ланки (тобто саме від них головно залежить сутність політики і відповідно її ефективність й ефективність урядування загалом); примітно, що не варто вимірювати стабільність чи ефективність апарату різних ланок

урядування, який, з одного боку, повинен бути в принципі постійно стабільним, а з іншого, – часто залежить від політичної кон'юнктури в країнах, що розвиваються (у рамках так званої системи «розподілу здобичі»). Окрім того, аналізуючи уряд і урядування, переважно оперують категоріями «формування» та «зміна» уряду, здатність останнього «реалізовувати раціональну політику», «ставлення громадян до уряду», які безпосередньо характеризують роботу урядового кабінету

[2]. Тому уряд ми розглядаємо за визначенням, згідно з яким це «сукупність старших політичних діячів, обраних прем'єр-міністром за умов консультацій із урядовими партіями, що відповідальні за свою діяльність перед легіслатурою». Таке визначення ефективно влаштовує конструкції міжінституційних відносин у країнах Східної Європи, навіть попри те, що уряди в цьому регіоні доволі часто (а в деяких країнах – завжди) формуються і функціонують, враховуючи партійно-політичне позиціонування глав держав і навіть їхню можливість (паралельно із парламентами) достроково припиняти урядові кабінети.

По-друге – це власне ефективність і стабільність урядів чи урядових кабінетів. Стабільність уряду у широкому розумінні часто трактують як здатність урядового кабінету зберігати свою форму впродовж тривалого періоду часу. Також із цим поняттям співвідносять такі категорії, як стійкість, мінливість, стаціонарність, рівновага і динаміка. Вони, зокрема, характеризують окремі властивості урядової стабільності, такі як здатність уряду зберігати за собою попередньо визначені функції, незмінність внутрішнього складу урядового кабінету, стійкість уряду у ситуації зовнішніх впливів або цілісність і системність функціонування уряду. У цьому контексті найкраще, на нашу думку, використовувати модель Хантінгтона (де урядову стабільність становлять 4 пари маркерів: «адаптивність

– ригідність», «складність (комплексність) – простота», «автономність – субординованість» та «інтегративність – роз'єднаність»). У принципі, вона частково або повністю зачіпає вищенаведені ознаки урядової стабільності. Ще для характеристики стабільності урядів використовують індекс

«урядового виживання», що відображає зміну уряду за час каденції інституту, який його формує чи інститує [2]. Тобто зважаючи на те, скільки урядовий кабінет може номінально/максимально функціонувати відповідно до черговості чи позачерговості виборів такого інституту. Крім цього, стабільність уряду може визначатися через призму дихотомії «стійкість–мінливість» складу урядового кабінету. У цьому випадку допомагатимуть аналізу індикатори стабільності урядів за методикою «Всесвітніх індикаторів урядування» (англ. «The Worldwide Governance Indicators»), авторами якої є Д. Кауфманн, А. Краай і М. Мастрucci [3] і яка висвітлена у проекті Світового Банку «Глобальна економіка».

Ефективність урядів, своєю чергою, – ще абстрактніша категорія, оскільки може визначатися на підставі різних чинників і на сьогодні вимірюється великою кількістю методик. Ми, у цьому дослідженні, використовуватимемо набір маркерних показників проекту «Global Insight Business Risk and Conditions», з-поміж яких виокремлюють такі: рівень розвитку бюрократії і послідовність політичного процесу та перспективного планування (із англ. *bureaucracy, policy consistency and forward planning*) [4]. На нашу думку, ці чинники якнайбільше залежать від якості роботи урядового кабінету.

Врешті-решт, важливе значення має те, які країни безпосередньо та в якому часовому проміжку аналізуватимуться. Враховуючи обсяг роботи та наявні дані, до уваги було взято вибірку з 5 держав Східної Європи: Білорусь, Україна, Вірменія, Молдова і Росія, зокрема впродовж 1996–2014 рр. Загалом ці країни відображають деякі тенденції урядування, властиві у регіоні. Це можемо констатувати на підставі здійснення розрахунків за коефіцієнтом кореляції рангу Спірмена (див. табл. 1).

Таблиця 1. Співвідношення показників ефективності (1) та стабільності урядів (2), на прикладі деяких країн Східної Європи (1996–2014 рр.).

1)	2014	2013	2012	2011	2010	2009
ARM	0,56	0,75	0,75	0,75	0,69	0,69
BLR	0,61	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
MDA	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56
RUS	0,61	0,44	0,44	0,44	0,44	0,50
UKR	0,44	0,38	0,38	0,38	0,44	0,38
2)						
ARM	-0,30	0,11	0,15	-0,06	0,07	0,23
BLR	0,18	0,01	0,07	-0,09	0,05	0,52
MDA	-0,16	0,00	0,05	-0,05	-0,38	-0,59
RUS	-0,94	-0,74	-0,82	-1,00	-0,93	-0,97
UKR	-2,02	-0,72	-0,09	-0,67	0,00	-0,30
1)	2008	2007	2006	2005	2004	2003
ARM	0,63	0,56	0,63	0,63	0,63	0,63
BLR	0,25	0,19	0,19	0,31	0,28	0,31
MDA	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
RUS	0,50	0,50	0,44	0,50	0,51	0,50
UKR	0,38	0,44	0,44	0,44	0,48	0,44
2)						
ARM	-0,01	0,15	-0,26	-0,07	-0,12	0,24
BLR	0,34	0,15	0,36	0,16	0,69	0,30
MDA	-0,27	-0,62	-0,37	-0,40	-0,22	-0,13
RUS	-0,75	-0,86	-0,91	-1,27	-1,51	-1,19
UKR	0,04	0,17	-0,04	-0,29	-0,47	-0,36
1)	2002	2000	1998	1996		
ARM	0,63	0,44	0,44	0,44		
BLR	0,31	0,38	0,44	0,44		
MDA	0,50	0,50	0,50	0,50		
RUS	0,50	0,44	0,44	0,44		
UKR	0,44	0,44	0,38	0,38		
2)						
ARM	-0,26	-0,68	-0,66	-0,36		
BLR	0,14	0,09	0,11	0,09		
MDA	-0,16	-0,43	0,39	0,01		
RUS	-0,72	-1,40	-1,09	-1,17		
UKR	-0,30	-0,41	-0,12	-0,15		

Відповідно до поданих у табл. 1 даних, розрахований коефіцієнт кореляції рангу складає -0,10476. Це, свою чергою, означає, що будь-якої кореляції з-поміж ефективністю урядового кабінету та його стабільності знайдено не було. На нашу думку, це спричинено особливостями аналізованих держав, де на основні якісні і кількісні показники

стабільності урядів суттєво впливають інші, зокрема політичні, фактори (часта зміна владних еліт, для прикладу), від чого ефективність політики урядів (урядування) значно менше впливає на стійкість роботи останніх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Литвин В. С. Концептуальне визначення поняття «урядова стабільність» / Віталій Литвин // Науковий вісник Ужгородського університету : Політологія, Соціологія, Філософія. – 2008. – № 10. – С. 37–42.

2. Литвин В. С. Урядова стабільність : дослідження крізь призму виборчих циклів [Електронний ресурс] / Віталій Литвин // Регіональний вимір політичного процесу в Україні у 2007 році : Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції. – 2007. – Режим доступу : <http://postua.info/news.php?nid=9>.

3. Бялоблицький З. Ефективність урядування у політичних системах країн Східної Європи [Електронний ресурс] / Збігнев Бялоблицький // Політологічні записки. – 2013. – № 7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_3

4. Осадчук І. Ефективність урядів у пострадянських країнах [Електронний ресурс] / Ігор Осадчук // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології». – 2015. – Вип. 28. – Режим доступу : http://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Osadchuk_Effectiveness-of-governments.pdf

